

G CONSELLERIA
O PRESIDÈNCIA
I INSTITUT
B BALEAR DONA
/

Exp.: IBD 149/2018 IG
Document: informe d'impacte de gènere
Emissor: IBD/MQT
Sol·licitant: Conselleria d'Educació i
Universitat

Informe sobre l'impacte de gènere de l'Avantprojecte de decret pel qual s'estableix l'ordenació, l'organització i el currículum dels nivells bàsic, intermedi i avançat dels ensenyaments d'idiomes de règim especial impartits a les escoles oficials d'idiomes de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears

En data 27 de juliol de 2018 (RE a l'IBD núm. L51E761), el director general de Planificació, Ordenació i Centres, va sol·licitar a l'Institut Balear de la Dona l'informe sobre l'impacte de gènere de l'Avantprojecte de decret pel qual s'estableix l'ordenació, l'organització i el currículum dels nivells bàsic, intermedi i avançat dels ensenyaments d'idiomes de règim especial impartits a les escoles oficials d'idiomes de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears; en virtut d'aquesta sol·licitud s'emet aquest informe, d'acord amb la Llei 11/2016, de 28 de juliol, d'igualtat de dones i homes.

1. Revisió del llenguatge

Pel que fa a la utilització del llenguatge, d'acord amb les indicacions de les resolucions 14.1 de 1987 i 109 de 1989 de la UNESCO; la Recomanació núm. R(90) 4 de 1990 del Consell d'Europa; la Llei orgànica 3/2007, de 22 de març, per a la igualtat efectiva de dones i homes (article 14.11 sobre la implantació d'un llenguatge no sexista a l'àmbit administratiu com a criteri d'actuació general dels poders públics), i la Llei 11/2016, de 28 de juliol, d'igualtat de dones i homes, (estableix com a principi general en l'article 3 lletra m) "L'adopció de les mesures necessàries per fer un ús no sexista del llenguatge i, en tot cas, per evitar la invisibilitat de les dones per mitjà del llenguatge") mitjançant un genèric que

inclogui els dos sexes, la inclusió de la forma femenina o un altre recurs, encara que es fan les següents recomanacions:

- Es recomana substituir “els alumnes” per “l’alumnat” o “els i les alumnes”
- Es recomana substituir “les usuaris” per “les persones usuàries”
- Es recomana substituir “l’usuari” per “la persona usuària”
- Es recomana substituir “la persona interlocutora”
- Es recomana substituir “els participants” per “les per les persones participants”
- Es recomana substituir “el senyor” per “el senyor/a”
- Es recomana substituir “nascut” per “nascut/uda”
- Hem de remarcar que **la clàusula final** incorporada com a disposició addicional primera que estableix que *“les formes masculines usades com a genèric que apareixen en la norma, s’han d’entendre referides també al femení corresponent”*, no es adequada des del punt de vista dels objectius de les polítiques d’igualtat, atès que es tracta d’una opció que pot interpretar-se com a esbiaixada i discriminatòria, ja que implica que un dels sexes es superior a l’altra.

Cal reflectir la presència de les dones en els texts que es redacten. Per això, en la mesura que sigui possible, cal evitar l’ús del masculí com a genèric, especialment quan es refereix a persones físiques.

El llenguatge té un paper fonamental en la formació de la identitat social de les persones i és l’element que més influeix en la formació del pensament de la societat. Una de les manifestacions més notables de la desigualtat existent entre dones i homes es la invisibilització, l’ocultació de les dones en el llenguatge, així com la seva representació mitjançant imatges sexistes o discriminatòries. Els usos sexistes del llenguatge invisibilitzen les dones i impedeixen veure el que s’amaga darrere les paraules.

2. Revisió del contingut

2.1. Consideracions jurídiques

Entre d’altres:

- a. Convenció sobre l’eliminació de totes les formes de discriminació contra la dona, aprovada per l’Assemblea General de Nacions Unides en desembre de 1979 i ratificada per Espanya.
- b. En els articles 2 i 3 del Tractat de la Comunitat Europea es formalitza el compromís d’integració en l’àmbit europeu de l’anomenada *transversalització de gènere*, en establir explícitament que “la Comunitat

s'ha de fixar l'objectiu d'eliminar les desigualtats entre l'home i la dona i promoure'n la igualtat", entre les tasques i els objectius de la Comunitat.

- c. Els articles 21 i 23 de la Carta de Drets Fonamentals.
- d. La Comunicació de la Comissió Europea COM (96) 67 final, de 21 de febrer de 1996, disposa que s'ha d'integrar la igualtat d'oportunitats entre homes i dones en el conjunt de les polítiques i les accions comunitàries.
- e. L'article 14 de la Constitució espanyola assenyala el dret a la igualtat i a la no discriminació per raó de sexe. A més, l'article 9.2 estableix l'obligació dels poders públics de "promoure les condicions per a que la llibertat i la igualtat de l'individu i dels grups en que s'integra siguin reals i efectives; remoure els obstacles que impedeixin o dificultin la seva plenitud i facilitar la participació de tots els ciutadans en la vida política, econòmica, cultural i social".
- f. La Llei orgànica 3/2007, de 22 de març, per a la igualtat efectiva de dones i homes.
- g. L'article 17.2 de l'Estatut d'autonomia de les Illes Balears disposa:

"Les administracions públiques, segons la Carta de Drets Socials, vetllaran en tot cas perquè les dones i els homes puguin participar plenament en la vida laboral, social, familiar i política sense discriminació de cap tipus, i garantirán que ho facin en igualtat de condicions. A aquests efectes es garantirà la conciliació de la vida familiar i laboral."
- h. La Llei 5/2000, de 20 d'abril, de l'Institut Balear de la Dona.
- i. La Llei 11/2016, de 28 de juliol, d'igualtat de dones i homes.

2.2. Anàlisi contextual

Constitueix l'objecte de la norma que s'està informant regular l'organització i el currículum dels nivells A1, A2, B1 i B2 dels idiomes alemany, anglès, àrab, català, espanyol per a estrangers, francès, italià, rus i xinès, i dels nivells C1 i C2 dels idiomes alemany, anglès, català, espanyol per a estrangers, francès i italià dels ensenyaments d'idiomes impartits a les escoles oficials d'idiomes de la Comunitat

Autònoma de les Illes Balears; també determina els criteris generals d'avaluació, promoció, permanència i certificació d'aquests ensenyaments.

El sistema educatiu inclourà entre els seus fins, l'educació en el respecte dels drets i llibertats fonamentals i en la igualtat de drets i oportunitats entre homes i dones.

El terme coeducació, planteja com objectiu la desaparició progressiva dels mecanismes discriminatoris, no tan sols en l'estructura formal de les Institucions educatives si no també en la ideologia i en les pràctiques educatives. La perspectiva de gènere ha d'incorporar-se de forma transversal i específica.

També els llibres de text són una eina que pot promoure la igualtat entre sexes, en funció de com s'editin. S'hauria de procurar corregir els estereotips i promoure formes no sexistes de forma transversal a totes les assignatures.

Seria interessant determinar com afecten les postures de gènere dels i les docents e el currículum ocult en les interaccions dins i fora de l'aula amb els estudiants de batxillerat. El personal docent tenen unes creences, una ideologia del món pròpies, que inconscientment transmetran al seu alumnat; és molt important per tant, que el professorat rebi formació en igualtat, i que sigui conscient de la possible transmissió de estereotips i rols sexistes.

Es recull a l'annex I que l'ensenyament-aprenentatge de llengües es basa en el desenvolupament progressiu de la competència comunicativa, que inclou el desenvolupament d'una sèrie de competències complementàries. Entre d'elles s'inclou el coneixement sociocultural de la cultura on es parla la llengua i consciència intercultural.

Caldria afegir com a objectiu específic dins aquest ensenyament que el llenguatge no sexista s'ha de promocionar en qualsevol llengua, incloent les estrangeres.

A més, entenem que el principi d'igualtat va més enllà de l'ús no discriminatori del llenguatge; si entenem aquest com a font de comprensió i representació de la realitat, ha de servir d'instrument tant per la eliminació d'estereotips i expressions sexistes, com per la construcció de relacions d'igualtat entre homes i dones.

Reconèixer el sexisme implícit o explícit de les altres llengües, servirà com a marc de referència per la comparació entre les situacions de les dones d'altres països i les del nostre país

En els aspectes socioculturals observats en els països on se parla la llengua objecte d'estudi, es podria analitzar i comparar les situacions d'homes i dones, nins i nines, tant en la vida quotidiana com en l'àmbit domèstic, com en la vida pública.

2.3. Anàlisi sobre la pertinència o no-pertinència

La Llei Orgànica 3/2007, de 22 de març per la igualtat efectiva de dones i homes estableix al seu article 1 *"Las mujeres y los hombres son iguales en dignidad humana, e iguales en derechos y deberes. Esta Ley tiene por objeto hacer efectivo el derecho de igualdad de trato y de oportunidades entre mujeres y hombres, en particular mediante la eliminación de la discriminación de la mujer, sea cual fuere su circunstancia o condición, en cualesquiera de los ámbitos de la vida y, singularmente, en las esferas política, civil, laboral, económica, social y cultural para, en el desarrollo de los artículos 9.2 y 14 de la Constitución, alcanzar una sociedad más democrática, más justa y más solidaria"*.

En el seu article 15 recull la transversalitat del principi d'igualtat entre homes i dones: *"Las Administraciones públicas lo integrarán, de forma activa, en la adopción y ejecución de sus disposiciones normativas, en la definición y presupuestación de políticas públicas en todos los ámbitos y en el desarrollo del conjunto de todas sus actividades"*.

Llei 11/2016, de 28 de juliol, d'igualtat de dones i homes, en l'article 5, en relació a la perspectiva de gènere i avaluació de l'impacte de gènere, estableix que la perspectiva de gènere s'ha d'incorporar en totes les polítiques dels poders públics de les Illes Balears, i que en el procediment d'elaboració de les lleis i de les disposicions de caràcter general dictades, en el marc de les seves competències, per les administracions públiques de les Illes Balears, s'hi ha d'incorporar un informe d'avaluació d'impacte de gènere.

En la Llei orgànica 3/2007, de 22 de març, per la igualtat efectiva entre homes i dones, el seu article 23 determina:

"El sistema educativo incluirá entre sus fines la educación en el respeto de los derechos y libertades fundamentales y en la igualdad de derechos y oportunidades entre mujeres y hombres."

Asimismo, el sistema educativo incluirá, dentro de sus principios de calidad, la eliminación de los obstáculos que dificultan la igualdad efectiva entre mujeres y hombres y el fomento de la igualdad plena entre unas y otros."

La Llei orgànica 3/2007, de 22 de març, per la igualtat efectiva d'homes i dones, recull en el seu article 23 la educació per la igualtat d'homes i dones i estableix que el sistema educatiu inclourà l'eliminació dels obstacles i el foment de la igualtat. En l'article 24 (Integració del principi d'igualtat en la política d'educació) determina que:

"Las Administraciones educativas, en el ámbito de sus respectivas competencias, desarrollaran, con tal finalidad las siguientes actuaciones:

- a) La atención especial en los currículos y en todas las etapas educativas el principio de igualdad entre mujeres y hombres.*
- b) La eliminación y el rechazo de los comportamientos y contenidos sexistas y estereotipos que supongan discriminación entre mujeres y hombres, con especial consideración a ello en los libros de texto y materiales educativos.*
- c) La integración del estudio y aplicación del principio de igualdad en los cursos y programas para la formación inicial y permanente del profesorado.*
- f) El establecimiento de medidas educativas destinadas al reconocimiento y enseñanza del papel de las mujeres en la Historia"*

A la Llei 11/2016, de 28 de juliol, d'igualtat de dones i homes es recullen els següents articles:

Article 26

Disposicions generals

- 1. Les polítiques públiques educatives s'han d'adreçar a aconseguir un model educatiu basat en el desenvolupament integral de la persona al marge dels estereotips i els rols segons el sexe, l'orientació i la identitat sexuals, el rebuig de qualsevol forma de discriminació, el tractament de la diversitat afectiva i sexual, i la garantia d'una orientació acadèmica i professional no esbiaixada pel gènere. Per això, s'ha de potenciar la igualtat real de dones i homes en totes les seves dimensions: curricular, organitzativa i altres.*
- 2. L'administració educativa ha de tenir com un dels seus principis bàsics la prevenció de conductes violentes en tots els nivells educatius, especialment de la violència masclista.*
- 3. L'administració educativa de les Illes Balears ha de garantir la posada en marxa en els centres de projectes coeducatius que fomentin la construcció de les relacions igualitàries de les dones i els homes sobre la base de criteris d'igualtat que ajudin a identificar i eliminar les situacions de discriminació per orientació i identitat sexuals i les de violència masclista.*
- 4. L'administració educativa de les Illes Balears ha de garantir que en tots els centres educatius hi hagi una persona responsable de la coeducació, amb formació específica, que impulsi la igualtat de gènere i faciliti un coneixement millor dels obstacles i les*

discriminacions que dificulten la plena igualtat de dones i homes. Aquesta tasca de responsabilitat en matèria de coeducació pot ser compatible amb altres funcions en el centre.

5. L'administració educativa de les Illes Balears ha de garantir la formació permanent del professorat en matèria de coeducació.

6. L'administració educativa de les Illes Balears ha d'exigir el compliment de l'article 126.2 de la Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, de l'educació, en el sentit que, una vegada constituït el consell escolar del centre, aquest òrgan ha de designar una persona per impulsar mesures educatives per fomentar la igualtat real i efectiva entre homes i dones.

7. L'Administració educativa ha d'arbitrar les mesures per garantir la participació equilibrada de dones i homes en els llocs directius i de decisió. Així mateix, ha de formular accions de conciliació en la vida laboral, la personal i la familiar per afavorir la promoció professional i la formació permanent de tot el personal docent.

8. Els centres educatius sostinguts amb fons públics han d'adoptar pràctiques de coeducació i afavorir la formació en igualtat, tal com disposa la Llei Orgànica 3/2007, de 22 de març, per a la igualtat efectiva de dones i homes.

Article 27

Curriculum

1. En les diferents etapes educatives, en el disseny i el desenvolupament curricular de les àrees de coneixement i disciplines s'hi ha d'integrar els objectius següents:

a) Eliminar els prejudicis, els estereotips i els rols segons el sexe, per l'orientació sexual o per la identitat sexual construïts segons els patrons socioculturals de conducta assignats a dones i homes, amb la finalitat de garantir, tant a les alumnes com als alumnes, possibilitats de desenvolupament personal integral.

b) Integrar el saber de les dones i la seva contribució social i històrica al desenvolupament de la humanitat, i revisar i, si escau, corregir els continguts que s'imparteixen.

c) Incorporar coneixements necessaris perquè les i els alumnes es facin càrrec de les seves actuals i futures necessitats i responsabilitats relacionades amb les tasques domèstiques i d'atenció de les persones.

d) Capacitar les i els alumnes perquè l'elecció de les opcions acadèmiques sigui lliure i sense condicionaments basats en el sexe.

e) Prevenir la violència masclista, mitjançant l'aprenentatge de mètodes no violents per resoldre conflictes i de models de convivència basats en la diversitat i en el respecte a la igualtat de drets i oportunitats de dones i homes.

f) Eliminar en la formació professional els prejudicis, els estereotips i els rols segons el sexe amb la finalitat de garantir que no es produeixi la segregació horitzontal per evitar futures repercussions en la vida professional i laboral.

g) Incloure el tractament de la vida afectiva i sexual amb la finalitat de garantir una formació integral, per prevenir, entre d'altres, conductes violentes, evitar embarassos no desitjats i evitar també la discriminació per orientació sexual.

2. L'administració educativa ha de traslladar al personal docent, a les empreses editorials i als consells escolars les instruccions necessàries per fer efectiu el que preceptua aquesta llei en el currículum educatiu, en el marc de les seves competències.

3. L'administració educativa, a través de l'Institut per a la Convivència i l'Èxit Escolar de les Illes Balears, o de l'organisme amb les mateixes competències, ha d'analitzar la importància que té el fenomen de l'ús de les tecnologies i xarxes socials com a eina per exercir la violència masclista, amb l'objectiu de dissenyar actuacions específiques per combatre'l.

Article 28

Materials didàctics

1. En tots els centres educatius de les Illes Balears, públics, concertats i privats, no es poden elaborar, difondre i utilitzar materials didàctics que presentin les persones com a inferiors o superiors en dignitat segons el sexe, per orientació sexual o identitat sexual, o com a objectes sexuals, ni els que justifiquin o banalitzin la violència masclista, o hi incitin. Aquestes consideracions s'han d'aplicar als materials didàctics en qualsevol tipus de suport, inclosos els objectes digitals.

2. Els llibres de text i els materials, en qualsevol suport, dels centres educatius de les Illes Balears han de respectar les normes esmentades en el punt anterior, han de fer un ús no sexista del llenguatge, han d'evitar la invisibilització de les dones per mitjà del llenguatge i han de garantir en les imatges o les representacions la presència equilibrada i no estereotipada de dones i homes.

La Llei orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere, recull els principis i valors d'igualtat plena entre homes i dones al seu article 4; a l'article 6, recull d'acord amb el que estableix la Llei d'igualtat efectiva d'homes i dones, que *"Con el fin de garantizar la efectiva igualdad entre hombres y mujeres, las Administraciones educativas velarán para que en todos los materiales educativos se eliminen los estereotipos sexistas o discriminatorios y para que fomenten el igual valor de hombres y mujeres"*

L'article 7 de la Llei 11/2016, d'igualtat d'homes i dones, estableix que s'han d'incloure sistemàticament la variable de sexe en les estadístiques, i la recollida de dades, per tal de possibilitar un millor coneixement de la realitat existent:

"Amb l'objectiu de complir les disposicions d'aquesta llei i d'integrar de manera efectiva la perspectiva de gènere en l'activitat ordinària de les administracions públiques de les Illes Balears, en l'elaboració d'estudis i estadístiques s'han d'observar aquests principis:

a) Aconseguir l'eficàcia en la incorporació de la perspectiva de gènere, per la qual cosa s'ha d'incloure la variable "sexe" en totes les dades estadístiques, enquestes i registres autonòmics, amb la finalitat de possibilitar un coneixement millor de les diferències en els valors, els rols, les situacions, les condicions, les aspiracions i les necessitats de dones i homes, i la influència d'aquests indicadors en la realitat que s'analitza.

b) Establir nous indicadors que possibilitin un coneixement més ampli de les diferències en els valors, els rols, les situacions, les condicions, les aspiracions i les necessitats de dones i homes, i la seva manifestació i interacció en la realitat que s'hagi d'analitzar, i incloure'ls en les operacions estadístiques.

e) Tractar les dades disponibles de manera que es puguin conèixer les diferents situacions i necessitats de dones i homes en els diversos àmbits d'actuació".

Una vegada analitzat el Reglament de referència es considera que la inclusió en la redacció definitiva de la norma de les següents recomanacions pot ajudar al compliment dels objectius de les polítiques d'igualtat.

3. Propostes de millora i recomanacions

Sense perjudici d'altres mesures que es considerin oportunes, es recomana que en la redacció de la norma s'introdueixi:

- a) Tenir en compte les recomanacions de l'apartat 1 d'aquest informe pel que fa al llenguatge emprat en la proposta normativa.
- b) Incloure dins els objectius del currículum, l'eliminació del prejudicis, els estereotips i els rols segons el sexe, per l'orientació sexual o per la identitat sexual construïts segons els patrons socioculturals de conducta assignats a dones i homes, amb la finalitat de garantir, tant a les alumnes com als alumnes d'acord l'article 27.1 a) de la Llei 11/2016, de 28 de juliol, d'igualtat de dones i homes.
- c) Incloure dins els objectius del currículum la promoció d'un llenguatge no sexista i incluiu en els diferents idiomes, així com la identificació de valors i estereotips sexistes dins la part sociocultural de cada una d'ells.
- d) Garantir la formació del personal docent en matèria d'igualtat, d'acord el que estableix l'article 26.5 de la Llei 11/2016, de 28 de juliol, d'igualtat de dones i homes.

G
O
I
B
/

- e) Incloure en la redacció del currículum que es vetllarà perquè els materials didàctics i els llibres de text que s'utilitzen no incloguin continguts i/o llenguatge sexistes, que puguin promoure comportaments i/o estereotips sexistes, i perquè fomentin els valors d'igualtat entre homes i dones, d'acord l'article 28 de la Llei 11/2016, de 28 de juliol, d'igualtat de dones i homes
- f) Cal que s'inclogui sistemàticament la variable de sexe en les estadístiques, les enquestes i la recollida de dades que duguin a terme, d'acord l'article 7 de la Llei 11/2016, de 28 de juliol, d'igualtat de dones i homes

Aquest és el criteri de la tècnica que subscriu, sotmès no obstant a qualsevol altre millor fonamentat.

Palma, 30 d'agost de 2018

La tècnica

- Ψ -